

שנייה חפזים

ליקוט דברי תורה והנהגות מפי ספרים וסופרים
מרבתינו הקדושים מאמשינאו

פרשת תולדות תשפ"ה ♦ גליון ר"ג

שיחות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בכל דרכיך דעהו

ויתן לך האלקים מטל השמים וגו' (כו. כח). וברשי בשם המדרש, ויתן ויחזור ויתן. וקשה, מהו הברכה זו של ויתן ויחזור ויתן? וביאר כ"ק אזמו"ר זצלה"ה ואמר בשם הרה"ק הר"ב מפשיסחא זצוק"ל, שהקשה, בעת שקלל ה' את הנחש אמר לו, ועפר תאכל כל ימי חיך. ולכאורה איזה מין קללה היא זו, הרי עי"ז מזונותיו יהיו מזומנים לו בכל מקום ובכל זמן? אלא הקב"ה לא היה רוצה להתעסק עמו יותר, ואמר לו, הא לך, ואל יהא לו שייכות עם הקב"ה. ולפי"ז, זהו הברכה גם כן, ויתן ויחזור ויתן, פירוש, שכל עת וכל שעה יהיה לך עסק עמו, עכ"ל.

ולבאר היטב ענין הברכה בויתן ויחזור ויתן, הנה השפת אמת במכתב [ר"ח אלול] מבאר שיש ב' חלקים בתפילה, האחת כשרוצה לקבל דבר, שעל זה נאמר דברי חז"ל, אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הציבור, אך עיקר ענין התפילה שפירושו עבודה שבלב, ענינה הוא, להראות 'לעצמו' כי בלתי השם יתברך אין כלום ולזאת מבקשים מאתו מה שצריכים, כלומר התפילה בא לפעול בנפש האדם שידע שהכל ממנו יתברך, ומבלעדו אין שום כח בעולם.

ובדומה לזה מצינו בחסיד קארלין שאמר לאחד ששאל אותו, למה צועק בתפלתו, וכי אין הקב"ה שומע את דבריו הנאמרים בלחשה, אזי אמר, אכן הקב"ה שומע, אך אני אינני שומע... כן הדבר הזה, עיקר התפילה הוא לפעול אצל עצמו שיכיר את ה'.

והנה הנחש הזה אכן יש לו את כל מה שרוצה, ומאכלו מזומן לפניו תמיד, אך לא הגענו לעולם כדי לאכול ולשתות ולמות, אלא כל התכלית הוא שבזמן הזה שאנו בעולם, נתבונן שכל חיותנו הוא מבורא כל עולמיים, ולחזק קשר זה, אך הנחש לא יגיע לעולם לתכלית, וזהו הקללה, שאינו זוכר את ה', וכל חיותו לריק. והברכה הוא ויתן ויחזור ויתן, שבכל עת ובכל עניניו הגשמיים, יזכור את הבורא ב"ה.

(מתוך קידושא רבא תשפ"ב)

דברות קודש

בתוך הדין טמון חסד

ואלֵה תוֹלְדֹת יַצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יַצְחָק (כה, ט). הדקדוק מבואר. ונראה פירושו, דהנה הבורא ברוך הוא ברא את העולם כדי להיטיב ברואיו, והוא זן ומפרנס לכל באי העולם בחסדו הגדול. אכן תכלית הטובה הנחיל לעמו ישראל זרע אבותינו הקדושים, והוא שיכירו גדולתו ותפארתו ומדת טובו יתברך. והוא ההצלחה אחרונה אשר אין שני לה. וכדי לבא להצלחה זו, מנע אותנו מכל התאוות רעות והזהיר אותנו בעונש אם נעבור על מצותיו, וזה הכל לתכלית הטובה כמו שנתבאר. וזה פירוש אלה תולדות יצחק, כי יצחק הוא מסטרא דדינא, בן אברהם, שגם תולדות של הדין הוא לבנין החסד, וזה אברהם הוליד את יצחק שגם מידת הדין הוא בשביל מידת החסד לאברהם. ודו"ק.

(קול שמחה)

וראה 'שמועת יצחק' פר' וירא עה"פ וה' אמר המכסה אני מאברהם, שהרה"ק מווארק זי"ע אמר כי אין שום פעולה בעולם שלא יהיה בה מידת החסד, ואפילו בעידן ריתחא ר"ל, וכמו כן בהפיכת סדום היה חסד מה שהציל את לוט, עכ"ל. וע"ע באמרי רצון ריש הפרשה.

ודרך אגב, רבינו רבי יצחק זי"ע סיפר ששמע מאביו הרה"ק ר' יוסף זי"ע, שזקינו הרה"ק רבי יעקב זוד זי"ע אמר: "הנני מחזיק עצמי תלמיד של הרבי ר' בונם, ורציתי מאד לעשות פירוש על 'הקול שמחה' אולם לצערי הדבר לא עלה בידו" (נמסר ע"י הרה"ח נו"נ לרבוה"ק ר"מ בויס ז"ל, שההדיר ברוב פאר את ספרי הרה"ב זי"ע) וע"ע ב'זאת ליהודה' שמביא שהרה"ק מהר"ד רצה לעשות פירוש על כמה ספרים ועיי"ש.

כוחות מן השמים

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים (כה, כז). אזמו"ר הרה"ק רבי מנחם זצלה"ה ביאר הפסוק, דויגדלו הנערים היינו שנתנו להם כוחות מן השמים כראוי לבני יצחק ז"י האבען געברענט [מיט] די וועלט, ויהי עשו וגו' שהוא לקח את הכוחות להיות יודע ציד ונעשה איש שדה, משא"כ יעקב לקחן לבחינת איש תם ונעשה יושב אוהלים.

(הרה"ק רבי יצחק זי"ע)

יפשפש במעשיו

וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתִּקֶּף לְרִשׁ אֶת ה' (כה, כב). פירש"י שיגיד לה מה תהא בסופה. וצ"ב דהא לצדיק באים כשרוצים להקל על היסורים, ומפני מה הלכה כאן לדרוש מה יהא בסופה ולא לבקש רחמים שיסר מעליה קושי העיבור. ונראה לומר בזה, דאם יסורים באים על האדם צריך להתבונן אמאי באים היסורים עליו, וזהו ותלך לדרוש את ה', לידע התיקון שיהא סוף להיסורים.

(הרה"ק רבי יצחק זי"ע)

וזוכר חסדי אבות

וַיֵּשֶׁב יַצְחָק וַיִּחְפֹּר אֶת בְּאֵרֵת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיָמֵי אַבְרָהָם אָבִיו (כו, יח).

אחר פטירת הרה"ק רבי מענדלי מווארק זי"ע (בט"ו בסיון תרכ"ח), ביקשו רבים מחסידיו להכתיר עליהם כממשיך השושלת את בנו הרה"ק רבי בונם'ל אטוואצקער זי"ע, שהיה אז בן י"ז שנה בלבד. רבי בונם'ל קם ונסע אל הרה"ק מראדזימין זי"ע, שהיה מזקני צדיקי הדור, כדי שיסמיכו למנהיגות. בבואו לראדזימין לא קירבוהו במיוחד, והוצרך להמתין בתור הארוך כמו שאר החסידים. כאשר נכנס אל הרבי מראדזימין, פנה אליו הרבי בשאלה: "דער זיידע איז גיווען תורה, דער טאטע איז גיווען חכמה, און וואס איז ווייטער?"...

השיב ר' בונם'ל במתק לשונו: "מצינו אצל עבדי אברהם אבינו שחפרו באר, וכן בעבדי יצחק אבינו, ואילו אצל עבדי יעקב אבינו לא מצינו שחפרו בארות, הם כבר לא הוצרכו לחפור...". כשמוע הרבי מראדזימין את תשובתו הקולעת, קירבו מיד ואמר לו "שלום עליכם ווארקער רבי".

אחר הוסיף הרבי מראדזימין ואמר: "ואני דורש כך: אברהם חפר בארות חדשות, יצחק חפר בארות חדשות, אך יעקב אמר: בארות חדשות אין בכוחי לחפור, אשמור לפחות על הבארות שחפרו אבותי, שלא יסתמו מעצמן ושלא יסתמו אותם פלישתים".

(הרה"ק רבי שמחה בונם מאטוואצק זי"ע)

בדרכי רבותינו

הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינאו זי"ע | יומא דהילולא ד' בכסליו

בוצין בוצין מקטפיה ידיע

השבוע (ד' בכסליו) היארצייט של אא"ז הרה"ק ר' יעקב דוד זי"ע, הרבי הראשון לבית אמשינאו, היה ידוע מצעירותו לתלמיד חכם וגאון מופלג.

בטל רצונך מפני רצונו

כבר בימי ילדותו התמיד מאד בלימודיו, והיה נבחן על תלמודו אצל אביו הרה"ק רבי יצחק מווארקי זי"ע, מדי שבת בשבתו. פעם לאחר שבחנו אמר לו, מ'דארף בעסער צו וועלן. ועל כן התאמץ בלימודו עוד יותר, ובכל זאת גם בשבוע השני אמר לו זאת, ועל כן התחזק יותר בשקידה וכמעט לא אכל ולא ישן וכו', עד שפעם אחת לא יכל עוד להתאפק ופרץ בבכיה ואמר טאטע זאג מיר ווי אזוי וויל מען בעסער לערנען. ענה לו אביו: וועלן לערנען הייסט אז מען וויל נישט קיין אנדערע זאך, נאר לערנען... זהו נחשב לרצון גמור.

במשא העם

הרה"ק רבי יעקב דוד אמר, שלפני שהוא הולך לישון 'קוקט ער א דורך אלע חסידים'. וכמו כן ה' אומר, שאצל חסידים אומרים, דער רבי האט צען טויזענט יודען 'אונטער זיך', דער רבי האט כן וכך יודען 'אונטער זיך' וכו', מען דארף האבען די חסידים 'אויף זיך'.

האלקים יבקש את נרדף

רבינו היה נוסע לעיירות לקרב אנשים לחסידות, כשהגיע לאוסטראווע מקום בו דרו מתנגדים הלשינו עליו למלכות, עד שהוצרך לברוח משם עוד בערב שבת סמוך לכניסת השבת, ובדרך נס עוד הספיק להגיע לעיר ראזאן, והתאכסן בבית הג"ר חיים נטע, שהיה אב"ד שם. (רבי חיים נתן נטע פרידמן, רבה של רוז'אן, והיה מחסידי הרה"ק מווארקי זי"ע).

לימים כאשר התקבל אא"ז הרה"ק רבי יוסף זי"ע לרבה של אוסטראווע, אמר אביו הרה"ק רבי מנחם זצ"ל בתוך הדברים לפני טובי הקהלה: עתה במנותכם את בני, לרבה של אוסטראווע, תיקנה העיר את אשר עוללה לפני עשרות שנים לאבי זצ"ל.

אוהב את הבריות

פעם כשהיה מהר"ד בשביל איזה ענין בווארשא ועמד בהכנותיו לתפילה, עם טליתו על כתפו, אזי באה אשה אחת ורצתה להכנס אל הקודש פנימה, המשמש אמר כי רק אחר התפילה יוכלו להיכנס, אך האשה התחילה לבכות, וכאשר הגיע קול בכי לאזני רבינו, פתח את הדלת ושאל מה קרה, אזי ענה המשמש שהיתה כאן אשה שרצתה להיכנס, ולא הניחו, רבינו הורה לקרוא לה ולברר את בקשתה, היא השיבה שבעלה נפל לשכרות ר"ל ואין להם פרוטה בבית, ועד עתה היה אחיה העשיר

המתגורר בפראגא (הסמוכה לווארשא) שולח להם כסף מזמן לזמן, אך מאז שבעלה עוסק בשכרות, והממון מגיע לבית מרוח, מסרב לתת לה עוד.

הרבי שאל אותה לשמו ומקום מגוריו של אחיה מפראגא, והבטיח לה שהכל יבוא על מקומו בשלום, הרבי תיכף הוריד הטלית מכתופו, קרא למשמש ושכרו כרכרה, ונסעו לביתו של הרב של פראגא, וביקשו להצטרף עימו וכך הלכו יחד לבית האח העשיר.

העשיר הכניסם לביתו בכבוד גדול והגיש לשולחן תה לשתות, אך הרבי אמר לו, לא אוכל עתה לשתות, כי קודם יש לי דבר אליך. וישאלו על דבר אחותו, למה אינו עוזרה, ויען ויאמר, כיון מאז שנכנס בעלה בשכרות כל הכסף הולך אל בית היין, ומה לו להתאמץ עבור זה.

ואמר לו הרבי שאכן למען זה בא אליו, ומבקש ממנו שישלח ג' רובל כל שבוע לאחותו במשך ג' שנים, והוא מבטיחו שאח"כ לא תצטרך יותר. וכמוכן הסכים העשיר לבקשת הרבי. לאחר שסיכמו ביקש העשיר שכעת ישתה הרבי את התה שהגיש עבורו. אמר הרבי, יעיד הרב של פראגא אשר מלבד הרבי'סטעווע, הננו גם כן רב, והרי רב נוהג לעשות הכל בכתב... מיד כתבו שטר שמתחייב לפרוע שנה ומחצה במזומן מעתה והשאר ישלם אח"כ. אז אמר הרבי להעשיר הן תדע אשר מלבד רבי ורב, הננו ג"כ סוחר, ודרך הסוחרים שעל החוב נותנים וועקסלען [טשעק"ס] שיוכלו לפדותם. וע"כ על החוב הנותן יתן וועקסלען, וכן עשה. אז שתה הרבי התה ונפרד ממנו בכרכה, ונסע לבית האיש השיכור, וסידר הענינים, ורק אז חזר לביתו לתפילתו.

ומקרבן לתורה

כאמור לעיל היה הרבי מקרב אנשים לחסידות. אחד מהם היה החסיד הנודע ר' אברהם סגי נהור, אשר קירבו הרבי בעיר גוסטינין. כ"ק אזמור"ר זצלה"ה סיפר עליו שעל אף היותו סגי נהור מילדותו, היה תלמיד חכם עצום, כי היה איש חזק מאד, וכשנקט אברך בידו לא היה יכול להשמט ממנו, והיה צריך לומר לפניו דפים גמרא, והיה לו כח זיכרון, עד שלא היו צריכים ללמוד לפניו רק פעם אחת, ולפעמים דברים קשים היו צריכים לומר לו ב' או ג' פעמים, אבל יותר מזה לא היה צריך, וזה היה בין בנגלה ובין בנסתר.

שיויתי ה' לנגדי תמיד

פעם ה' ר' אברהם בביקור אצל אחד החסידים בווארשא, וכיבדו ב'גלעזל טיי' והגביה את הכוס, ואמר שהכוס אינו טבול, בדקו ומצאו שכך הוה, שאלו אותו מהיכן ידע, כי חשדו בו ברוח הקודש... אזי אמר וענה בפשטות, דאיתא שלפני אכילה ושתיה בשעה שמברך, יש לצייר לפניו שם הוי', ובכל פעם מצייר כן במחשבתו, אך בפעם הזאת לא עלתה בידו, על כן הבין שדבר מה אינו כשורה, 'אין וואס פאר א טריפות קען שוין זיין אין א גלעזעל טיי'?!... על כן חשב שבוודאי לא נטבל... (כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. מתוך שיחת מוצש"ק תולדות תשפ"ב)

הליכות והנהגות

מספר המנהגים 'משמרת הקודש' ומכתבי חסידים

גשים מול ארון הקודש

מרן הרה"ק רבי יצחק זי"ע קבע מקום תפילתו בביהמ"ד מול הארון קודש^א, וגם דודו הרה"ק רבי שמעון שלום זי"ע נהג כן. בימות החול היה רבינו זי"ע נכנס לבית המדרש בשעה שהציבור התפללו תפילת שחרית כדי לומר ברכו וקדושה וקריאת התורה, ואח"כ התפלל בביתו ביחידות. אך מנחה ומעריב התפלל עם הציבור. בשבת ומועדי השנה נהג להתפלל כל התפילות בבית המדרש עם הציבור.

א. איתא ברמב"ם (תפילה יא, ב) ובנונין בו (-בבית הכנסת-) היכל שמניחין בו ספר תורה ובנונין היכל זה ברוח שמתפללין כנגדו באותה העיר, כדי שיהיו פניהם אל מול ההיכל כשיעמדו לתפלה. ובסידור האר"י כתוב שהמתפלל תוך ד' אמות של ארון הקודש נחשב כמו גן עדן שכתוב שם בזה"ל לא ישב תוך ד' אמות של גן עדן דהיינו בצד ההיכל אם אינו ראויה לכך ע"כ. וכן משמע מדברי ספר חסידים (אות השני) דאיתא שם, מעשה באחד שאמר אני רוצה לשבת אצל הארון שתהא תפילתי יותר נשמעת וכו' עיי"ש.